

І М Е Н Е М   У К Р А Ї Н И

Р І Ш Е Н Н Я
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним зверненням громадянина
Багінського Артема Олександровича
щодо офіційного тлумачення
положень частини першої статті 14-1
Кодексу України про адміністративні правопорушення
(справа про адміністративну відповідальність
у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху)

м. Київ
22 грудня 2010 року
N 23-рп/2010

Справа N 1-34/2010

Конституційний Суд України у складі суддів:

Головіна Анатолія Сергійовича - головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Винокурова Сергія Маркіяновича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Лилака Дмитра Дмитровича,
Маркуш Марії Андріївни - доповідача,
Овчаренка В'ячеслава Андрійовича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Стрижака Андрія Андрійовича,
Ткачука Павла Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

Адвокат Богдан Глядик
Юридична компанія АвтоЮрист
GLYADYK.COM.UA
Instagram - @AutoYrist
fb.com/AutoYrist
т. 067 157-24-14 (Viber, WhatsApp, Telegram)

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10).

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 42, 43 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) стало конституційне звернення громадянина Багінського Артема Олександровича.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 94 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) є наявність неоднозначного застосування судами України положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10).

Заслухавши суддю-доповідача Маркуш М.А. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне звернення - громадянин Багінський А.О. - звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10) (далі - Кодекс) в контексті вимог до спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, дані яких можуть використовуватися як доказ вини власників (співвласників) транспортних засобів. Багінський А.О. зазначає, що суди загальної юрисдикції за однакових обставин неоднозначно застосовують положення Кодексу (80731-10) щодо використання даних, зафіксованих вказаними технічними засобами, як підстави для притягнення до адміністративної відповідальності власників (співвласників) транспортних засобів в частині належності та допустимості доказів, а це призводить до грубих порушень конституційних прав і свобод громадян, передбачених статтею 29, частиною другою статті 61, статтею 63 Конституції України (254к/96-ВР).

Автор клопотання також наголошує, що положення частини першої статті 14-1 Кодексу (80731-10) презумують відповідальність власника (співвласника) транспортного засобу за вчинене правопорушення. На його думку, виходячи з принципу верховенства права конституційна презумпція невинуватості особи поширюється і на обвинувачення її у вчиненні адміністративного правопорушення.

2. Свої позиції стосовно предмета конституційного звернення висловили Голова Верховної Ради України, Верховний Суд України, Міністерство внутрішніх справ України, науковці Київського національного університету внутрішніх справ, Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого.

3. Конституційний Суд України, розглядаючи порушені у конституційному зверненні питання, виходить з такого.

Виключно законами України визначаються діяння, які є адміністративними правопорушеннями, та відповідальність за них (пункт 22 частини першої статті 92 Конституції України) (254к/96-ВР).

Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху" від 24 вересня 2008 року N 586-VI (586-17) (далі - Закон) Кодекс (80731-10) було доповнено статтею 14-1 "Відповідальність власників (співвласників) транспортних засобів". Частиною першою цієї статті визначено, що "до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у разі їх фіксації працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, відеозапису притягаються власники (співвласники) транспортних засобів".

З метою встановлення процедури застосування зазначеної норми Кодекс (80731-10) було також доповнено частиною шостою статті 258 (80732-10), за якою у разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанова у справі про адміністративне правопорушення виноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Копії постанови у справі про адміністративне правопорушення та матеріалів, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, надсилаються особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, протягом трьох днів з дня винесення такої постанови.

Аналіз положень статті 14-1 Кодексу (80731-10) в системному зв'язку з положеннями статті 258 (80732-10) стосовно фіксації порушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху "працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, відеозапису" дає підстави для висновку, що вказані технічні прилади та технічні засоби спеціально створені та призначені саме для фіксації за допомогою властивих їм функцій запису зображення на електронний носій чи світлочутливу плівку фактичних даних (показань) у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху і є достатніми для визначення суті правопорушення.

Положення частини шостої статті 258 Кодексу (80732-10) тісно пов'язані з положеннями його статті 14-1 (80731-10) та впливають на прийняття рішення у справі, тому згідно з частиною другою статті 95 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) повинні бути перевірені на предмет їх відповідності Конституції України (254к/96-ВР).

4. Конституційний принцип правової держави передбачає встановлення правопорядку, який повинен гарантувати кожному утвердження і забезпечення прав і свобод людини (статті 1, 3, частина друга статті 19 Основного Закону України) (254к/96-ВР). Конституція України (254к/96-ВР) визначає основні права і свободи людини і громадянина та гарантії їх дотримання і захисту, зокрема: права і свободи людини і громадянина, закріплені в Конституції України (254к/96-ВР), не є вичерпними; конституційні права і свободи не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (стаття 22) (254к/96-ВР); громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (частина перша статті 24) (254к/96-ВР); юридична відповідальність особи має індивідуальний характер (частина друга статті 61) (254к/96-ВР); обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях; усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (частина третя статті 62) (254к/96-ВР); конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (254к/96-ВР) (частина перша статті 64).

4.1. Конституційний Суд України на підставі наведеного дійшов висновку, що адміністративна відповідальність в Україні та процедура притягнення до адміністративної відповідальності ґрунтуються на конституційних принципах та правових презумпціях, які зумовлені визнанням і дією принципу верховенства права в Україні. Конституція України (254к/96-ВР) має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України (254к/96-ВР) і повинні відповідати їй (частина друга статті 8 Конституції України) (254к/96-ВР).

Елементами верховенства права є принципи рівності і справедливості, правової визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005

року N 5-рп/2005) (v005p710-05). Принцип правової визначеності означає, що "обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки" (абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 29 червня 2010 року N 17-рп/2010) (v017p710-10). Наведені конституційні засади враховуються Конституційним Судом України у процесі перевірки на відповідність Конституції України (254к/96-ВР) положень статті 14-1 (80731-10), частини шостої статті 258 Кодексу (80732-10).

4.2. Згідно з частиною другою статті 61 Конституції України (254к/96-ВР) юридична відповідальність особи має індивідуальний характер. Необхідність індивідуалізації адміністративної відповідальності передбачена частиною другою статті 33 Кодексу (80731-10), якою визначено, що при накладенні стягнення враховується характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність. У Кодексі (80731-10, 80732-10) конкретизовано й інші конституційні принципи, зокрема принцип рівності громадян перед законом (стаття 248).

Кодексом (80731-10, 80732-10) закріплено низку гарантій забезпечення прав суб'єктів, які притягаються до адміністративної відповідальності. В сукупності з наведеними конституційними нормами ці гарантії створюють систему процесуальних механізмів захисту вказаних осіб. У контексті питання, що розглядається, Конституційний Суд України враховує положення статей 9, 33, 248, 268 Кодексу (80731-10, 80732-10). За змістом статті 9 Кодексу (80731-10) саме винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність суб'єкта адміністративної відповідальності є однією з ознак адміністративного правопорушення (проступку). Статтею 268 Кодексу (80732-10) встановлено перелік прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, зокрема: особа має право знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права; справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Орган (посадова особа) при розгляді справи, зокрема, зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи, характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність; повинен своєчасно, всебічно, повно і об'єктивно з'ясувати обставини справи, вирішити її в точній відповідності до закону тощо (статті 245, 280 Кодексу) (80732-10). Згідно з Кодексом (80731-10, 80732-10) провадження у справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю через відсутність події і складу адміністративного правопорушення (пункт 1 статті 247) (80732-10); справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці (частина перша статті 249) (80732-10); оцінка доказів ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності (стаття 252) (80732-10) тощо. Положення зазначених статей визначають систему процесуальних механізмів, які в сукупності з наведеними конституційними нормами унеможливають притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка не вчиняла правопорушення.

4.3. Конституційний Суд України звертає увагу на те, що перевірена на предмет конституційності стаття 14-1 Кодексу (80731-10), яка міститься в Загальній частині Кодексу (80731-10), встановлює особливості притягнення до адміністративної відповідальності саме власників (співвласників) транспортних засобів, однак безпосередньо не визначає складу правопорушення, а тому не може бути самостійною підставою для притягнення до такої відповідальності. Види правопорушень та процедура притягнення до адміністративної відповідальності визначені в Особливій частині Кодексу (80731-10). Положення статті 14-1 Кодексу (80731-10) можуть застосовуватися лише в системному зв'язку з низкою інших статей, передбачених Особливою частиною Кодексу (80731-10), диспозиції яких у безальтернативній формі визначають суб'єктом, який притягається до відповідальності за вчинення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, особу, яка винна у вчиненні цього правопорушення, зокрема водія транспортного засобу. За відсутності в статтях Особливої частини Кодексу (80731-10), які визначають склад адміністративних правопорушень, вказівки на те, що суб'єктами цих правопорушень є власники (співвласники) транспортних засобів, ці суб'єкти можуть притягатися до адміністративної відповідальності виключно за наявності в їхніх діях складу певного адміністративного порушення, інше створює правову невизначеність у встановленні суб'єкта, що притягається до відповідальності в цій сфері.

Словосполучення "власник (співвласник) транспортного засобу", використане у статті 14-1 Кодексу (80731-10), означає, що таким власником (співвласником) може бути як фізична, так і юридична особа (статті 2, 318 Цивільного кодексу України) (435-15). Конституційний Суд України виходячи з конституційного принципу індивідуалізації юридичної відповідальності (частина друга статті 61 Конституції України) (254к/96-ВР), правової доктрини, положень Кодексу (80731-10) (статті 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 27, 30, 31, 32 Загальної частини та Особлива частина) та своєї правової позиції, за якою "суб'єктом адміністративної відповідальності є лише фізична особа" (абзац другий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 30 травня 2001 року N 7-рп/2001 (v007p710-01) у справі про відповідальність юридичних осіб), вважає, що суб'єктом, який підлягає адміністративній відповідальності в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, є фізична особа.

З наведеного Конституційний Суд України дійшов висновку про невідповідність вимогам частини другої статті 8, статті 22, частин першої, другої статті 24, частини другої статті 61, статей 62, 64 Конституції України (254к/96-ВР) положень статті 14-1, частини шостої статті 258 Кодексу (80731-10, 80732-10), що згідно з частиною другою статті 95 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) є підставою для визнання їх неконституційними.

5. Відповідно до частини другої статті 70 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР) у разі необхідності Конституційний Суд України може визначити у своєму рішенні порядок і строки його виконання, а також покласти на відповідні державні органи обов'язки щодо забезпечення виконання рішення.

Стан правового регулювання притягнення осіб до адміністративної відповідальності, зокрема процедури застосування заходів впливу до порушників у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, Конституційний Суд України вважає таким, що не відповідає конституційному визначенню України як правової держави, а тому рекомендує Верховній Раді України в найкоротші терміни вирішити зазначене питання відповідно до положень Конституції України (254к/96-ВР) та з урахуванням цього Рішення.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, частинами першою, другою статті 152, статтею 153 Конституції України (254к/96-ВР), статтями 51, 61, 65, 69, 70, 73, частиною другою статті 95 Закону України "Про Конституційний Суд України" (422/96-ВР), Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (254к/96-ВР) (є неконституційними), статтю 14-1, частину шосту статті 258 Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10).

2. Положення Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10), визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

3. Рекомендувати Верховній Раді України привести порядок притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у разі їх фіксації працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, відеозапису у відповідність до цього Рішення.

4. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у "Віснику Конституційного Суду України" та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

Публікації документа

- Вісник Конституційного Суду України від 2011 – 2011 р., № 1, стор. 13
- Офіційний вісник України від 10.01.2011 – 2010 р., № 101, стор. 128, стаття 3639, код акта 54192/2010

